

การสอบสวนทางวินัยข้าราชการ

การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงในเรื่องที่มีการกล่าวหา เพื่อให้การพิจารณาดำเนินการทางวินัยเป็นไปด้วยความยุติธรรม

วัตถุประสงค์ของการสอบสวน เพื่อ

- (๑) ให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้ แก้อั่ว
- (๒) รวบรวมพยานหลักฐาน
- (๓) พิสูจน์ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ
- (๔) ค้นหาความจริงและความยุติธรรม

ขอบเขตของการสอบสวน

การสอบสวนทางวินัยใช้หลักการไต่สวน ที่คณะกรรมการสอบสวนจะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยตามข้อกล่าวหาหรือไม่ แม้ผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ได้กล่าวอ้างหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ แต่ถ้าเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิสูจน์เพื่อให้ได้ข้อยุติว่าข้อเท็จจริงเป็นเช่นไร ก็เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนที่จะต้องแสวงหาความจริงดังกล่าว โดยยึดหลักการรับฟังความสองฝ่าย ซึ่งต่างกับการสอบสวนในทางอาญาที่ใช้ระบบกล่าวหา ซึ่งมุ่งเน้นการสอบสวนพยานฝ่ายกล่าวหาว่าพยานหลักฐานที่ได้มาเพียงพอตามข้อหาที่จะส่งฟ้องคดีอาญาหรือไม่ และไม่ได้มุ่งเน้นพยานผู้ต้องหาหรือพยานอื่น

เพื่อให้เกิดความกระจ่างระหว่างการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงกับการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง จึงอาจแบ่งได้เป็นดังนี้

- (๑) การสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง
  - มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้น
  - การสอบสวนดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายหรือข้อบังคับกำหนด
- (๒) การสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง
  - อาจแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวน หรือสอบตามวิธีที่ผู้บังคับบัญชาเห็นสมควร
  - แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบฐานะ
  - ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง

คำนิยาม

ผู้บังคับบัญชา หมายความว่า ผู้บังคับบัญชาระดับกองหรือเทียบเท่ากอง ได้แก่ ผู้อำนวยการ

ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้ง หมายความว่า ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้ง ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ หน่วยงานระดับกรม ได้แก่ อธิบดี

คณะกรรมการสืบสวน หมายความว่า คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ดำเนินการสืบสวนในเรื่องที่มีการร้องเรียนว่ามีมูลอันควรกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดวินัยหรือไม่

คณะกรรมการสอบสวน หมายความว่า คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินการสอบสวนว่ามีการกระทำความผิดวินัยในเรื่องที่มีมูลอันควรกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดวินัยหรือไม่

มีมูล หมายความว่า มีมูลกรณีอันควรกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดวินัย
ยุติเรื่อง หมายความว่า ผู้มีอำนาจพิจารณาดำเนินการทางวินัย ได้แก่ อธิบดี สำหรับกรณีร้องเรียนข้าราชการ ผู้อำนวยการ สำหรับลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ ได้พิจารณาให้ยุติการดำเนินการตามกรณีที่มีการร้องเรียน

การดำเนินการทางวินัย หมายถึง การดำเนินการหรือกระบวนการทั้งหลายที่จะต้องกระทำ เป็น พิธีการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือตามกฎหมาย ก.พ. ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินการทางวินัย เมื่อข้าราชการพลเรือนกระทำความผิดวินัยหรือมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยและผู้มีอำนาจตามกฎหมายได้พิจารณาเห็นว่ากรณีมีมูลแล้ว

ความรับผิดชอบ

ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้ง มีหน้าที่ดำเนินการทางวินัย โดยมีอำนาจแต่งตั้ง คณะกรรมการสืบสวน คณะกรรมการสอบสวนวินัย และลงโทษผู้กระทำความผิดวินัยที่เป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ (อธิบดี มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการจนถึงระดับอำนวยการระดับต้น)

ผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย และป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย และมีหน้าที่รายงานกรณีที่มีการกล่าวหาหรือสงสัยว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้ง และมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและลงโทษวินัยลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ ตามอำนาจที่กำหนดกฎ ใน ก.พ. และที่ได้รับมอบอำนาจจากอธิบดี

การกำหนดประเด็น

การกำหนดประเด็นการสอบสวนเป็นการกำหนดจุดสำคัญที่จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยตามข้อกล่าวหาในกรณีใดหรือไม่ เพราะฉะนั้นการกำหนดประเด็นการสอบสวนจึงเป็น เครื่องนำทางให้การสอบสวนเป็นไปตามรูปเรื่องที่ถูกกล่าวหาและทำให้การสอบสวนเป็นไปโดยละเอียดรอบคอบ รัดกุมและรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นทางให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียดครบถ้วน หรือที่เรียกกันว่า “**สอบให้หมดประเด็น**” หรือ “**สอบให้สิ้นกระแสความ**” เพื่อให้ได้ความจริง สามารถพิสูจน์ความผิดได้ สามารถ กำหนดระดับโทษได้ และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาและทำให้ผู้ถูกกล่าวหา ชี้แจงแสดง พยานหลักฐานและแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องตรงกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา โดยไม่หลงข้อต่อสู้หรือหลงต่อสู้ใน เรื่องที่มีได้เป็นประเด็นที่ได้เถียงกัน

ทางปฏิบัติในการกำหนดประเด็นสอบสวน มีข้อควรคำนึงเบื้องต้นอยู่ ๓ ประการ ดังนี้

ประการแรก ควรพิจารณาเสียก่อนว่า เรื่องที่จะทำการสอบสวนนั้นมีข้อกล่าวหาเกี่ยวกับเรื่องอะไร เป็นความผิดในกรณีใด และตามระเบียบวินัยข้อใด

ประการที่สอง ควรพิจารณาว่าความผิดในกรณีดังกล่าวหานั้นมีองค์ประกอบของความผิดตามบทว่าด้วยวินัยกำหนดอย่างไร เพื่อจะได้สอบสวนข้อเท็จจริงให้ตรงตามประเด็นอันจะพิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกสอบสวนมีความผิดตามกรณีดังกล่าวหาหรือไม่

ประการที่สาม ควรคำนึงว่าข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเบื้องต้นรวมทั้งพยานหลักฐานต่าง ๆ ในเบื้องต้นอันเกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยนั้น มีอยู่อย่างไรบ้าง และผู้ถูกกล่าวหาได้ให้การเบื้องต้นรับหรือปฏิเสธในข้อใด มีข้ออ้างหรือข้อเถียงประการใด ซึ่งจะทราบได้จากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น จากการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและจากการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาในครั้งแรก

ข้อควรคำนึงเบื้องต้นในการกำหนดประเด็นสอบสวนดังกล่าวนี้ จะช่วยให้คณะกรรมการสอบสวนได้สอบสวนข้อเท็จจริงโดยรัดกุม เพื่อให้สามารถปรับข้อเท็จจริงกับข้อวินัยได้ถูกต้องยิ่งขึ้น อีกทั้งจะได้ไม่ต้องสอบสวนในข้อที่รับกันชัดเจนแล้วให้เสียเวลา และจะได้สอบสวนข้อเท็จจริงในประเด็นที่ยังเถียงกันอยู่ หรือยังไม่ชัดเจนให้กระจ่างให้สิ้นกระแสความ ซึ่งในการสอบสวนนั้น จำต้องกระทำทั้งสองทาง คือสอบไปในทางที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ด้วยการหาพยานหลักฐานมายืนยัน และสอบสวนไปในทางที่จะพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำผิด โดยหาพยานหลักฐานมายืนยันเช่นกัน เพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรมและเป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหาด้วย

ฉะนั้น คณะกรรมการสอบสวนจะต้องประชุมปรึกษาหารือกันในส่วนที่จะกำหนดประเด็นสอบสวนก่อนที่จะลงมือทำการสอบสวน โดยศึกษารายละเอียดจากเอกสารหลักฐานและข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน คำชี้แจงเบื้องต้นของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้จากการสอบสวน ผู้ถูกกล่าวหาครั้งแรก และข้อกำหนดวินัยในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวหานั้น แล้วตกลงกันกะประเด็นหรือกำหนดประเด็นเพื่อดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับแต่ละประเด็นที่กำหนดไว้ นั้นต่อไป

ประเด็นที่จะต้องสอบสวนนั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ยังมีการโต้เถียงกันอยู่ระหว่างฝ่ายกล่าวหากับฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธไม่รับข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งหรือหลายอันที่ถูกกล่าวหาหรือมีข้ออ้างข้อเถียงกันนั้นย่อมเป็นประเด็นที่กรรมการสอบสวน จะต้องดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ได้ความเป็นที่ยุติว่าความจริงเป็นอย่างไร และมีพยานหลักฐานใดที่ยืนยันว่าเป็นเช่นนั้น ส่วนข้อเท็จจริงที่ ผู้ถูกกล่าวหาได้รับแล้วหรือมีพยานหลักฐานเป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว ก็ไม่ต้องหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นที่จะต้องสอบสวนอีก

ประเด็นที่จะต้องสอบสวนนั้น นอกจากเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ได้เถียงกันอยู่แล้วยังมีประเด็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่จะปรับเข้ากับองค์ประกอบความผิดในกรณีนั้น ๆ อีกด้วย

ทั้งนี้ ประเด็นที่จะต้องสอบสวนนั้น อาจมีเพียงประเด็นเดียวหรือหลายประเด็นก็ได้แล้วแต่ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับหรือปฏิเสธข้อเท็จจริงอันใด ประกอบกับความยากง่ายหรือความยุ่งยากซับซ้อนของแต่ละเรื่องด้วย

เทคนิคการซักถาม

การซักถาม (Interrogation) หมายถึง การซักถามปากคำ ผู้เสียหาย พยานหรือผู้ถูกกล่าวหา โดยหลักการแล้วมุ่งหมายถึงการซักถามด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่าใครเป็นผู้กระทำผิด และเพื่อเป็นหลักฐานพิสูจน์การกระทำผิดของ ผู้ถูกกล่าวหา โดยมีได้มุ่งหมายถึงการสอบสวนด้วยวิธีการบันทึกปากคำเป็นหลักฐานในสำนวนการสอบสวนแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายความรวมถึงการซักถามโดยไม่จำกัดสถานที่

คุณลักษณะของผู้ที่จะประสบผลสำเร็จในการซักถาม

๑. รู้จักหลักจิตวิทยา คือ สามารถอ่านจิตใจของผู้ถูกสอบสวนหรือผู้ถูกกล่าวหา และสามารถทำตัวเป็นนักแสดงได้เพราะผู้ถูกซักถามย่อมมีจิตใจแตกต่างกัน บางคนชอบปลอม บางคนชอบขู่ บางคนชอบสุภาพอ่อนโยน

๒. มีความรู้ทั่วไปกว้างขวาง เพราะเกี่ยวกับจะต้องซักถามคดีไม่จำกัดประเภท และจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป เพิ่มเติมอยู่เสมอ

๓. มีไหวไหวไหวพริบดี เพราะการซักถามปากคำมีปัญหาเกิดขึ้นเฉพาะหน้ามากมาย ต้องค้นคว้าหาเหตุผลเพื่อรองรับปัญหาอยู่เสมอ ต้องสนใจและกระตือรือร้น แต่ไม่แสดงกริยาอาการข่มคนอื่น

๔. มีบุคลิกภาพดี ผู้ซักถามปากคำ ควรมีบุคลิกภาพเป็นที่น่าเลื่อมใสและยำเกรงแก่ผู้ที่จะถูกซักถาม มีลักษณะเป็นผู้เฉียบขาด แต่อ่อนโยน และสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจในตัวผู้ถูกซักถามได้เป็นอย่างดี

๕. มีความพากเพียรพยายาม ผู้ซักถามปากคำต้องมีมานะบากบั่นในการที่จะซักถามให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องอยู่เสมอ เพราะผู้ถูกซักถามอาจให้การสับสนวุ่นวาย บางครั้งนึกเหตุการณ์ไม่ออกและบางครั้งอาจให้ถ้อยคำคลาดเคลื่อนต่อข้อเท็จจริงโดยไม่ตั้งใจ

๖. รู้จักทำความเชื่อมโยง คือรู้จักแสดงความสนิทสนมเป็นกันเองกับผู้ที่ถูกซักถาม ปากคำหากผู้ซักถามไม่แสดงความเป็นกันเองกับตน ก็ย่อมจะไม่เต็มใจให้ข้อเท็จจริงอันถูกต้องกับผู้ซักถาม

๗. มีวาจาสุตย์ ผู้ซักถามจะต้องไม่สัญญาในสิ่งที่ทำไม่ได้ ผู้ถูกซักถามอาจเกิดความสงสัยและขาดความไว้วางใจในตัวผู้ซักถาม

๘. มีความสามารถในการสังเกตและอ่านกริยาอาการท่าทีของผู้ถูกซักถาม คือรู้จักสังเกตปฏิบัติการของผู้ถูกซักถามต่อข้อซักถามและสามารถเข้าใจความเป็นมาของอากัปกริยาอาการนั้น ๆ

หลักการดำเนินการซักถามปากคำผู้เสียหายหรือพยาน

๑. ควรซักถามปากคำเมื่อใด ผู้ซักถามควรรีบดำเนินการซักถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานโดยเร็วที่สุด เพราะสามารถจำเหตุการณ์ได้ดียิ่ง ความรู้สึกนึกคิดที่บิดเบือนข้อเท็จจริงและซักซ้อมพยานยังไม่เกิดขึ้น

๒. เตรียมการล่วงหน้าก่อนซักถามปากคำ ควรเตรียมข้อเท็จจริงที่หาไว้ได้แล้วให้พร้อม และเตรียมการกำหนดประเด็นข้อซักถามให้เรียบร้อย โดยพิจารณาว่าพยานปากนั้นรู้เห็นเหตุการณ์ตอนใด ควรจะได้ข้อเท็จจริงจากพยานตอนใดบ้าง มิฉะนั้นอาจพลั้งเผลอผ่านประเด็นสำคัญ ๆ บางตอนไปเสียได้

๓.แสดงความเป็นกันเอง ก่อนลงมือซักถามควรถือโอกาสสนทนาสอบถามสารทุกข์สุกดิบ ทำนองแสดงความเป็นกันเองเสียก่อน หากเริ่มซักถามปากคำทันทีอาจเกิดอารมณ์ตึงเครียดไม่เต็มใจเปิดเผยข้อเท็จจริงก็ได้ และก่อนซักถามปากคำควรให้ผู้ที่ถูกซักถามเล่าเรื่องพฤติกรรมที่ได้ประสบมาโดยตลอดเสียก่อน

๔.คุมผู้ถูกซักถามให้ให้การตามประเด็น ผู้ถูกซักถามส่วนมากมักจะให้การเลเยียดนอกเรื่องนอกราว ผู้ซักถามควรจะต้องซักถามให้เข้าประเด็นอยู่เสมอ

๕.ผู้ถูกซักถามให้การขัดกัน โดยปกติคำให้การของบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์เดียวกันเวลาเดียวกันข้อเท็จจริงจะต้องสอดคล้องกัน ถ้าหากปรากฏว่าขัดกันแล้ว ผู้ซักถามจะต้องซักถามข้อเท็จจริงอันสำคัญของเรื่องใหม่เสมอไป

๖.อย่าถามนำ การซักถามนำจะทำให้ตอบคำถามเสียเอง จะทำให้ข้อเท็จจริงเสียไป และอาจทำให้การตั้งประเด็นเสียไป

๗.ควรตั้งปัญหาซักถามทีละข้อ อย่าถามโดยตั้งคำถามซ้อนขึ้นมาหลาย ๆ ข้อพร้อม ๆ กัน

๘.ควรตั้งปัญหาซักถามที่เข้าใจง่าย อย่าใช้คำถามที่เข้าใจยาก

๙.บุคคลประเภทตอบไม่รู้ไม่เห็น พวกนี้มักจะได้แก่ บุคคลที่ไร้การศึกษา เพราะบุคคลพวกนี้มักครุ่นคิดว่าการที่เอาตัวมาผูกพันกับคดีนับเป็นเรื่องที่หาทุกข์ใส่ตัวมากกว่า จึงไม่ค่อยเต็มใจให้ถ้อยคำ คณะกรรมการสอบสวนจะต้องเริ่มแสดงความเป็นกันเองให้มาก และต้องป้อนคำถามในทำนองคะยั้นคะยอเป็นพิเศษ และต้องใช้คำถามสกัด อย่าให้มีทางตอบได้ว่าไม่เห็นไม่ทราบ ทั้ง ๆ ที่รู้เห็นอยู่

๑๐.บุคคลประเภทเฉยเมยต่อคำถาม พวกนี้มักตอบเลียง ๆ ไม่ตรงประเด็นที่ต้องการ ควรหาวิธีเข้าถึงอารมณ์ให้ตอบข้อซักถามให้ละเอียด โดยการเียนยอให้เกิดความภาคภูมิใจในการที่เขาได้ให้ข้อเท็จจริง ควรกระตุ้นให้ให้การโดยวิธีเน้นให้เห็นความสำคัญของข้อเท็จจริงที่รู้เห็นมา

๑๑.บุคคลประเภทขี้เหล้าเมายา ควรให้คำเียนยอมาก ๆ บางครั้งอาจได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ชัดเจนมากกว่าตามธรรมดาที่ไม่เมาก็ได้

๑๒.บุคคลประเภทช่างพูด ผู้ซักถามควรจะใช้วิธีดักคอรวบรัดให้เข้าประเด็นอย่าปล่อยให้พูดเพื่อเจื่อนอกกริตนอกเรื่องต่อไป

๑๓.บุคคลประเภทตรงไปตรงมา บุคคลที่ให้ความร่วมมือตอบข้อซักถามตรงไปตรงมาเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีมาก หากเป็นพยานปากสำคัญในคดีจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าเป็นบุคคลที่มีเชาว์ดี จะซักถามให้ได้ข้อเท็จจริงได้ไม่ยาก แต่ก็ควรชี้แจงให้ผู้ถูกซักถามเข้าใจเสียก่อนว่าเป็นหน้าที่ของผู้ซักถามที่จะต้องค้นคว้าหาความจริงของเรื่องที่ต้องซักไล่เรียงหาเหตุผลประกอบเพื่อความแน่ชัดของรูปเรื่อง ไม่มีเจตนาที่ไม่เชื่อถือแต่อย่างใด

๑๔.บุคคลประเภทกล่าวไม่จริง หากผู้ถูกซักถามให้ถ้อยคำโดยเห็นได้ว่าเป็นความเท็จ ควรปล่อยให้ให้การจนจบเรื่อง ผู้ที่กล่าวเท็จมักจะแสดงท่าทางสะทกสะเทือนประหม่าหรือแสดงความรู้สึกออกมาในขณะที่พูดไม่จริง เช่น จับแก้อันแน่น หูแดง เหงื่อออก กลืนน้ำลายบ่อย และริมฝีปากแห้ง

๑๕.พยานประเภทหวาดกลัว พยานประเภทนี้ ผู้ซักถามจะต้องพยายามผูกมิตรและแสดงความเป็นกันเองให้มาก และควรปลอบใจด้วยว่าผู้ซักถามจะปกปิดคำให้การไว้เป็นความลับ

การซักถามปากคำผู้ถูกกล่าวหา

๑. การเตรียมข้อเท็จจริง ผู้ซักถามควรได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงตามรูปเรื่องเสียก่อนตลอดจนควรทราบประวัติความเป็นมาของผู้ถูกกล่าวหาอีกด้วย หากผู้ถูกกล่าวหาเกิดความรู้สึกว่าผู้ซักถามรู้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องก็จะไม่กล้ากล่าวเท็จ

๒. จำนวนผู้ซักถามปากคำ โดยปกติควรมีผู้ซักถามเพียงคนเดียว ถ้าจำเป็นต้องมีผู้ซักถามเกินกว่า ๑ คน ควรมีอย่างมากไม่เกิน ๒ คน ระวังการขัดจังหวะกันเองให้มากไม่ควรคุยถึงเรื่องรูปเรื่องต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหา เพราะผู้ถูกกล่าวหาอาจนำไปใช้เป็นหลักในการแก้ข้อกล่าวหาได้

๓. ควรจับบันทึกปากคำเมื่อใด เมื่อเริ่มดำเนินการซักถามปากคำนั้น ผู้ซักถามไม่ควรจับบันทึกปากคำทันทีแม้ปากกาและกระดาษบันทึกก็ไม่ต้องวางให้ผู้ถูกกล่าวหาเห็น ควรซักไล่เสียงปากเปล่าให้ได้ความแน่ชัด โดยตลอดเสียก่อน เพราะการบันทึกปากคำจะทำให้ ผู้ถูกกล่าวหาครุ่นคิดอยู่เสมอว่า จะเป็นหลักฐานมัดตัวเอง อารมณ์ครุ่นคิดดังกล่าวอาจทำให้ ผู้ถูกกล่าวหากลับใจไม่แน่วความจริงได้ง่าย ๆ การบันทึกปากคำควรดำเนินการภายหลังจากที่ถามปากคำผู้ถูกกล่าวหาจนหมดสิ้นกระแสความแล้ว

๔. ท่าทีของผู้ซักถาม ผู้ซักถามควรแสดงท่าทีให้ปรากฏแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าตนนั้นต้องการซักไล่เสียงค้นหาความจริงเท่านั้น มิได้มุ่งหวังต่อคำสารภาพของผู้ถูกกล่าวหาเป็นสำคัญ

๕. การแต่งกายของผู้ซักถาม ไม่ควรสวมเครื่องแบบ เพราะจะเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้ถูกกล่าวหารำลึกอยู่เสมอว่า เขาตกอยู่ในฐานะที่ถูกควบคุมตัว

๖. การหลีกเลี่ยงคำพูดบางอย่าง ผู้ซักถามควรหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำพูดที่ก่อความหวาดหวั่นกับผู้ถูกกล่าวหา เช่นคำว่า “โกง” “ขโมย” ควรพูดคำว่า “เอาไป” คำรับสารภาพควรพูดว่า “ควรบอกความจริง” คำว่ากำลังพูดเท็จ” ควรพูดว่า”ยังไม่ให้ความจริงโดยตลอด”

๗. ควรละเว้นการสบุหรือระหว่างซักถามผู้ถูกกล่าวหา เพราะจะเป็นทางให้ผู้ถูกกล่าวหาถือโอกาสสบุหรือบ้าง การสบุหรือจะเป็นทางให้ผู้ถูกกล่าวหา รู้สึกผ่อนคลายอารมณ์ตั้งเครียด

๘. ใช้คำถามที่เหมาะสม ผู้ซักถามปากคำควรเลือกใช้คำถามด้วยภาษาที่เหมาะสมกับฐานะของผู้ถูกกล่าวหา เช่นคนไม่มีการศึกษา ควรใช้คำถามง่าย ๆ หรือภาษาที่พูดกันรู้ในหมู่พวกเขา

๙. การแสดงความเห็นอกเห็นใจ เป็นวิธีหนึ่งที่จะได้เรื่องราวจากผู้ถูกกล่าวหา ทำให้ผู้ถูกกล่าวหา รู้สึกถึงเจตนาดีของผู้ซักถามโดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาที่ได้กระทำผิดเป็นครั้งแรก กระทำผิดเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ กระทำผิดเพราะไม่เจตนา เป็นต้น

๑๐. การบอกผู้ถูกกล่าวหาถึงความหนักเบาของโทษ ถ้าเป็นเรื่องเล็กน้อยอาจพูดปลอบใจผู้ถูกกล่าวหาได้ว่าโทษเพียงเล็กน้อยไม่ควรวิตก เมื่อผู้ถูกกล่าวหาเห็นว่าความผิดที่ตนกระทำลงไปไม่หนักหนาอะไรก็จะมีใจเล่าเหตุการณ์ได้มากขึ้น แต่ถ้าเป็นเรื่องร้ายแรงก็ควรหลีกเลี่ยงไม่พูดเรื่องโทษกับผู้ถูกกล่าวหา

๑๑. การยกย่องและเยินยอผู้ถูกกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาควรได้รับการปฏิบัติและการพูดจาที่สุภาพอ่อนโยน โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นความผิดเช่นไร และผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในฐานะเช่นไร เช่นคำว่า **ผม คุณ ครับ** ควรนำมาใช้ ควรหาทางเยินยอ ให้ผู้ถูกกล่าวหา รู้สึกภูมิใจในตัวเอง หรือในครอบครัวของเขา เยินยอในความเฉลียวฉลาดของเขา ความมีรูปร่างหน้าตาดี ทำทางดี และความรู้ความสามารถต่าง ๆ ของเขา โดยระมัดระวังคำเยินยอที่เป็นจริง จะทำให้สามารถขุดหาความจริงต่าง ๆ จากผู้ถูกกล่าวหาได้มาก

๑๒.เมื่อผู้ถูกกล่าวหาท้วงท้วง ผู้ชกถามไม่ควรแสดงอาการโกรธตุ้ด้า หรือใช้คำพูดประท้วงผู้ถูกกล่าวหา เช่น “จะมาโกหกกันทำไม” ควรช้ช่นปฏิกิริยาทั้งหลายไว้ และกลับใช้วิธีพูดว่า ผู้ชกถามรู้แล้วว่าผู้ถูกกล่าวหาตอบไม่ตรงความจริง

๑๓.ข้อเท็จจริงที่ผู้ชกถามยังไม่รู้ ข้อเท็จจริงใด ๆ ที่ผู้ชกถามยังไม่แน่ใจย้านามาพูดกับผู้ถูกกล่าวหาว่ารู้ความจริงมาอย่างนั้นอย่างนี้ อาจผิดพลาดได้ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาแน่ใจว่าผู้ชกถามไม่รู้จักจริงและยังไม่ได้ข้อเท็จจริงที่จะมัดตัวผู้ถูกกล่าวหาได้

เทคนิคการชกถาม

การชกถามที่ได้ผลต้องรู้เสียก่อนว่า คนที่จะชกถามคือใครมีภูมิหลังอย่างไร และต้องให้ผู้ถูกชกถามได้รู้จักเราบ้างว่าเราเป็นใครมีหน้าที่และความสำคัญต่อการชกถามนั้นเพียงใด

การที่จะชกถามเรื่องอะไร ผู้ชกถามจะต้องเตรียมวางแผนตั้งคำถามไว้ล่วงหน้ามิใช่แก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ผู้ชกถามจะต้องเข้าใจผู้ถูกชกถาม โดยแบ่งตามเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

- ๑.ประเภทอารมณ์ตื่นต้งง่าย
- ๒.ประเภทอารมณ์สนุกสนานร่าเริง
- ๓.ประเภทอารมณ์เยือกเย็น
- ๔.ประเภทอารมณ์หงุดหงิดและขุ่นมัว

การชกถามพยาน จำแนกที่มาของพยานได้ ๓ ทาง ดังนี้

- ๑.พยานที่ผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหาอ้าง
- ๒.พยานที่ผู้ถูกกล่าวหาอ้าง
- ๓.พยานคนกลาง ซึ่งได้แก่พยานที่คณะกรรมการสอบสวนไปเสาะหามาเอง

น้ำหนักพยานทั้ง ๓ ทางที่ได้มาย่อมจะมีไม่เท่ากันแต่การชกถามพยานที่ได้มาจากทางใดก็ตาม จักต้องทำให้พยานเกิดความรู้สึกว่าคณะกรรมการสอบสวนขอความร่วมมือ และขอความเป็นธรรมให้แก่คู่กรณีมิใช่บิดเบือนความจริง

การชกถามปากคำอย่างน้อยจะต้องยึดถือในข้อสอบถามดังต่อไปนี้

- ๑.วัน เดือน ปี เวลา กับสถานที่เกิดเหตุ อยู่ที่ ณ ตำบล อำเภอ จังหวัด โดยชัดแจ้ง
- ๒.ให้สังเกตอาการ และกริยาของผู้ถูกกล่าวหา เมื่อกกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญตลอดจนพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ
- ๓.ใครเป็นผู้กระทำ รู้จักหรือเพียงแต่จำได้ หรือจำไม่ได้เลย ถ้าไม่รู้ต้องถามรูปพรรณของผู้กระทำผิดไว้ให้ละเอียดเท่าที่จะจำได้ ถ้าสามารถระบุชื่อ บิดา มารดา ภรรยา บุตร หรือญาติของผู้กระทำผิดได้ด้วยยิ่งดี
- ๔.เหตุที่รู้จักและจำได้ อาศัยเหตุผลอย่างไร เช่น เคยรู้จักกันมาก่อน หรือมีเหตุผลประการใด เป็นเหตุให้จำได้
- ๕.ให้ชกถามถึงพยานบุคคลผู้รู้เห็นว่า เมื่อมีเหตุการณ์นั้นมีใครรู้เห็นบ้าง และใครอยู่ใกล้เคียงที่เกิดเหตุบ้างหรืออ้างวัตถุพยาน พยานเอกสาร หรือพยานชนิดอื่นอย่างไร

หลักการซักถามปากคำผู้ถูกกล่าวหา

- ๑.ถามชื่อตัว
- ๒.นามสกุล
- ๓.ชาติ
- ๔.บังคับ
- ๕.อายุ
- ๖.อาชีพ
- ๗.ที่อยู่
- ๘.ที่เกิด
- ๙.บิดามารดา
- ๑๐.ให้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ

เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้วผู้ถูกกล่าวหาจะให้การอย่างไรก็ให้จดคำให้การไว้ถ้าไม่เต็มใจที่จะให้การก็บันทึกไว้

ข้อความที่ควรซักถามผู้ถูกกล่าวหา

- ๑.ตามที่ถูกกล่าวหาว่าจริงหรือไม่
- ๒.ถ้าไม่จริงในวันเวลาที่ถูกกล่าวหาว่านั้น ผู้ถูกกล่าวหาทำอะไร อยู่ที่ใด มีพยานหลักฐานอะไรที่ต้องการอ้างบ้าง หรือจะอ้างพยานบุคคลใดบ้าง.
- ๓.ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับสารภาพ ผู้ซักถามชอบที่จะต้องให้ผู้ถูกกล่าวหาเล่าเรื่องที่กระทำแล้วจดลงในคำให้การโดยบรรยายตามเหตุผลที่เป็นจริง

วิธีปฏิบัติเมื่อถูกกล่าวหาให้การรับสารภาพ

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับสารภาพ จะต้องซักถามผู้ถูกกล่าวหาด้วยความละมุนละม่อมปราศจากการกดขี่ขู่เข็ญหลอกลวงประการใด ๆ เพื่อให้ได้ความโดยละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น เวลากระทำผิดไปกับใคร ใครรู้เห็น และมีใครอยู่ที่นั่นบ้าง พยายามซักถามให้ผู้ถูกกล่าวหาอธิบายถึงวิธี และอาการแห่งการกระทำผิดนั้นโดยละเอียด รวมความว่าต้องถามถึงทุกข้อความที่เกี่ยวข้องเป็นเหตุหรือเป็นผล หรือเป็นข้อที่จะพิสูจน์ให้เห็นชัดว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดโดยแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใกล้หรือไกลกับเหตุ โดยให้ซักถามไปที่ละเอียดถี่ถ้วน เมื่อได้ความจริงดังกล่าวมาแล้ว ควรจดข้อความที่ซักถามให้ละเอียด แม้จะยาวไปบ้างก็จะได้ประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์

เมื่อการสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาเกิดประเด็นแตกแยกออกไปประการใด ผู้ซักถามจะต้องสอบสวนไต่ถามไปหาความจริง หรือสาวไปจนสุดประเด็น เพื่อเป็นทางพิสูจน์ถ้อยคำหรือไต่ถามให้ได้ความจริง เช่นผู้ถูกกล่าวหาให้การว่าในที่กระทำผิด (หรือแม้ผู้ถูกกล่าวหาจะปฏิเสธการกระทำผิดก็ตาม) แต่ผู้ถูกกล่าวหาได้ให้การว่าในที่นั้น ๆ อยู่กับคนอื่นอีก ๒ คน หรือใกล้กับที่นั้น ๆ มีเด็กนั่งเล่นอยู่คนหนึ่ง (ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่บอกชื่อเด็ก ก็ต้องซักถามพอให้ได้ความว่าเป็นเด็กของใคร อยู่ที่ไหน หรือแถวไหนที่พอจะไปค้นพบ

การถามปากคำพยาน

โดยหลักการสอบถามปากคำพยาน จะต้องให้พยานเล่าเรื่องที่รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับผู้ซักถามหรือคณะกรรมการสืบสวนหรือสอบสวนฟังเสียก่อน ตั้งแต่ต้นจนจบตอนใดที่เราสงสัยหรือจะซักถามควรจดเอาไว้ แล้วค่อยถามเมื่อพยานเล่าจบ ถ้อยคำใดที่เข้าใจว่ามีความแอบแฝงอยู่ ก็ให้ซักถามหรือซักฟอกเสียให้สิ้นกระแสความ

ก่อนที่จะถามพยานอย่างไรบ้างนั้น ผู้ซักถามหรือคณะกรรมการสืบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวนจะต้องรู้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่มีเสียก่อน แต่การที่จะวินิจฉัยสันนิษฐานได้ย่อมเกิดมาจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่ก่อน จึงพิจารณาถึงข้อกฎหมายได้ เช่น ก.หาว่า ข.ซึ่งทำงานอยู่ที่เดียวกัน แต่คนละห้อง เป็นผู้ร้ายลักทรัพย์และจับของกลางได้ในห้องทำงานของ ข. แต่ ข.ปฏิเสธในข้อหาลักทรัพย์และแก้ตัวว่าของนั้นจะเข้ามาอยู่อย่างไรไม่รู้ ซึ่งบางทีอาจจะมีคนซุกซ่อนใส่เขา เพราะใครเข้าออกห้องนั้นได้เสมอ แม้ตัว ก.ผู้กล่าวหาที่เข้าออกได้ ดังนั้นเราจะสอบสวนเขาเพียงประเด็นว่าจับของกลางได้ในห้องของ ข.และลงความว่า ข.กระทำผิดเสียทีเดียวไม่ได้ เพราะกรณียังไม่ชัดเจนยังมีเงื่อนงำเป็นที่สงสัย จึงชอบที่จะต้องสอบสวนให้หมดข้อสงสัยเสียก่อน เช่น

๑. ซักถามถึงของกลางว่า ได้เก็บอยู่ในลักษณะอย่างไร ถ้าได้เก็บในที่เปิดเผยก็ต้องสอบถามต่อไปว่าในห้องที่ได้ของกลางนั้นตามปกติใส่กุญแจพิเศษ ซึ่งคนไม่สามารถเข้าไปได้ กุญแจก็อยู่กับผู้ถูกกล่าวหาเสมอ และเจ้าทุกข์เองก็ไม่เคยเข้าไปในห้องนั้นก่อนที่จะพบของกลาง

๒. ของกลางที่พบได้เข้าไปอยู่ในห้องของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งใส่กุญแจอีกชั้นหนึ่ง โดยกุญแจอยู่กับผู้ถูกกล่าวหาตลอดเวลา

๓. ก่อนเข้าไปในห้องที่เกิดเหตุ หรือภายหลังที่ได้พบของกลางผู้ถูกกล่าวหาแสดงกริยาอาการเป็นพิรุณผิดปกติตั้งวิญญูชนที่สุจริตจะแสดงอย่างไร

๔. บุคคลอื่นมีทางใดที่จะแก้งใส่ความผู้ถูกกล่าวหาได้หรือไม่

เมื่อได้ซักถามประกอบเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น และเหตุอื่นหากพึงมีแล้ว พอจะพิจารณาได้ว่ากรณีเรื่องนั้นข้อเท็จจริงเป็นประการใด ซึ่งอาจจะตรงหรือไม่ตรงตามที่ซักถามมาก็ได้